

STRATÉGIA ZMOS V OBLASTI PROTIPOVODŇOVEJ PREVENČIE A OCHRANY ÚZEMIA MIEST A OBCÍ PRED POVODŇAMI¹

Úvod

Delegáti XVI. Snemu ZMOS v roku 2006 schválili Priority miestnej územnej samosprávy na nasledujúce volebné obdobie. Ľstmu kapitolu týchto priorít tvorí problematika krízových situácií (živelných pohrôm). ZMOS v rámci tejto oblasti požaduje **presadzovať vytvorenie účinného systému nástrojov na riešenie preventívnych opatrení k predchádzaniu povodní a iných obdobných mimoriadnych udalostí a vytvorenie ekonomických nástrojov štátu na riešenie, resp. kompenzáciu nákladov súvisiacich s odstraňovaním následkov mimoriadnych udalostí (povodne, prírodné kalamity a pod.)**. Význam tejto priority bol podčiarknutý aj diskusnými príspevkami a úvodnými referátmi XVI. Snemu.

Členovia Komory obcí Svazu měst a obcí ČR a Komory obcí Združenia miest a obcí Slovenska, ktorí sa zišli na spoločnom rokovaní v dňoch 07.-08.09.2006 v Brusne v Slovenskej republike zostavili spoločné vyhlásenie ktorého súčasťou bol i zámer spolupráce v oblasti predchádzania krízovým prírodným situáciám. Zástupcovia oboch Komôr v tejto oblasti požadujú:

- zvýšenie objemu finančných prostriedkov štátu na preventívne opatrenia k predchádzaniu krízových situácií
- vytváranie štátneho rezervného fondu na odstraňovanie následkov krízových situácií a finančné zabezpečenie dobrovoľných hasičských zborov
- zameranie prevencie štátu aj na malé toky

Obe Komory tiež požadujú:

- presadzovať v miestnych akčných skupinách riešenie otázok protieróznych opatrení
- spolupracovať v oblasti prevencie, hodnotenia povodňových rizík, povodňového manažmentu, povodňových plánov a zúčastňovať sa na tvorbe Európskej legislatívy

Z uvedených dôvodov Kancelária ZMOS spracovala analýzu východiskovej situácie, definovala princípy účinnej a udržateľnej ochrany územia pred povodňami a vypracovala návrh Stratégie ZMOS v oblasti protipovodňovej prevencie a ochrany územia miest a obcí pred povodňami.

1. Analýza východiskovej situácie

1.1. Analýza príčin vzniku povodní

Príčinou vzniku povodní sú extrémne intenzívne dažde alebo náhle roztápanie snehu kombinované s výrazne zníženou schopnosťou, niekde až neschopnosťou, územia zadržať dažďovú vodu (z dôvodu poškodenia krajiny – napr. rozorané medze, zlikvidované remízky, vysušené močiare, či odvodnená poľnohospodárska pôda). Rozsiahle zaasfaltované alebo betónové plochy miest prispievajú k rýchlemu

¹ Dňa 26. apríla 2007 XVII. snem ZMOS schválil uznesením v bode II.8 návrh tejto Stratégie ako východisko pre odbornú diskusiu a ďalší postup Združenia miest a obcí Slovenska v tejto oblasti.

odtoku dažďových vôd a k vysušovaniu pôdy pod týmito zastavanými plochami vrátane znižovania zásob podzemných vôd a zmeny klímy v mestách. Tieto faktory spôsobujú zmeny odtokových pomerov a zvyšujú riziko lokálnych povodní. Vysušená pôda bez protieróznych opatrení (napríklad polia o rozlohe desiatok hektárov bez akejkoľvek vegetácie, či protieróznych opatrení) sa správa ako nepriepustný film. V takto poškodenom území môže ľahko vzniknúť povodňová vlna, ktorá sa v priebehu pár desiatok minút resp. hodín dvihne na 3 či 4 metre, aj pri potôčiku, ktorého výška hladiny vody je zvyčajne 20 či 30 centimetrov. Priepravy a mosty sa tak stávajú rizikom kvôli ich možnému upchaniu v čase privalových dažďov. Problémom v povodí však nie sú priepusty a mosty, ale poškodená krajina, ktorá nedokáže udržať dažďovú vodu. Existuje priamy súvis príčin vzniku povodní a prebiehajúcich zmien klímy. Zmeny klimatických podmienok spôsobujú ďalšie extrémne prejavy počasia – víchrice, mimoriadne horúce letá a dlhšie obdobia roka bez dažďa. Doterajšie dlhodobu uplatňované technologické postupy a spôsob hospodárenia s vodou v krajine spôsobujú postupný a trvalý pokles objemu zrážok, ktoré spadnú na naše územie a urýchľovanie odtoku vody z nášho územia. Tento fakt je spoločným menovateľom príčin vzniku povodní ako aj postupne silnejúcich extrémnych prejavov počasia vrátane povrchového prehrievania územia. Dá sa povedať, že novodobé povodne sú do značnej miery syndrómom súčasného spôsobu hospodárenia s povrchovou a dažďovou vodou v krajine.

Koncepcia vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2015 konštatuje, že súčasný stav väčšiny vodných tokov a ich povodí možno charakterizovať nasledovne:

- významne sa znížila prirodzená retenčná schopnosť povodí a zrýchlil sa povrchových odtok v krajine, v dôsledku čoho sa zvýšilo riziko a frekvencia výskytu povodní,
- znížila sa prirodzená samočistiaca schopnosť vodných tokov, čo sa následne prejavilo na kvalite povrchových a podzemných vôd,
- dochádza k znižovaniu výdatnosti a k znehodnocovaniu zdrojov pitnej vody,
- urýchľuje sa erózia a tým nastáva znižovanie úrodnosti pôdy (najmä v horských a podhorských oblastiach),
- nastalo podstatné obmedzenie ekologických funkcií vodných tokov a tým dochádza k degradácii prirodzených vodných a mokraďových ekosystémov.

Na príčinách vzniku povodní sa už dnes zhodujú tak zástupcovia rezortov, odborná verejnosť ako aj mimovládne organizácie. No reálne sa odstraňovanie nepriaznivých faktorov v území nedeje. Naopak pokračuje uplatňovanie doterajších postupov, ktoré ďalej zhoršujú situáciu.

1.2. Analýza škôd a nákladov

Následky povodní sú mimoriadne ničivé a rozsiahle. Doterajšie škody povodní v rokoch 1997 až 2006 činili 17 mld. Sk. Zhruba 80 až 90 % doterajších škôd tvorili škody na dopravnej infraštruktúre a úpravách tokov (zhruba v pomere pol na pol). Výskyt povodní v území (pravidelných alebo nepravidelných) spôsobuje trvalé znižovanie konkurencieschopnosti územia a sídel v území. Od roku 1997 boli na Slovensku zaznamenané skôr „menšie“ povodne, na rozdiel od povodní z roku 2002 v Českej republike či Nemecku. **Predpoklad škôd, ktoré spôsobia povodne na Slovensku v nasledujúcich siedmich rokoch je však minimálne 35 až 100 mld. Sk,** ak sa nič neuskutoční z hľadiska realizácie fyzických a systémových opatrení protipovodňovej prevencie. Výskyt veľkých povodní, aké boli v roku 2002 v Českej republike či v Nemecku, na Slovensku je len otázka času. Potvrdzujú to aj údaje o historických povodniach na území SR. Ďalšie škody, nie malého rozsahu, vzniknú ako dôsledok iných extrémnych prejavov počasia – víchrice, extrémne teplo a sucho, extrémne snehové zrážky a pod.

Znižovanie konkurencieschopnosti sa netýka len jednotlivých sídiel, ale i celých regiónov. Zraniteľné sú aj najväčšie mestá. Neriešenie situácie spôsobuje to, že veľká časť verejnej infraštruktúry a súkromného majetku občanov a firiem vypadáva z poisťovania, následne z poskytovania bankových záruk a pôžičiek

a následne z možnosti uchádzať sa o čerpanie štrukturálnych fondov. Platí tiež, že limitujúcim faktorom ekonomického rozvoja územia je dostatok vodných zdrojov v území.

1.3. Analýza problémov a nedostatkov doterajšieho prístupu / politiky

Cieľom manažmentu rizík povodní je znižovanie pravdepodobnosti a dopadov záplav. Prax ukázala, že protipovodňový manažment sa delí na nasledovné fázy:

- **Prevencia** – medzi opatrenia protipovodňovej prevencie patria:
 - opatrenia technické, biotechnické a hospodárske (sú zamerané na odstraňovanie a elimináciu príčin vzniku povodní) – tieto spočívajú najmä na vlastníkoch a správcov pozemkov a miestnej územnej samospráve
 - opatrenia a aktivity organizačné a kontrolné – tieto a aj vyššie uvedené opatrenia sa zabezpečujú najmä v rámci štátnej správy na úseku ochrany pred povodňami, kde sú zastúpené aj obce v rámci preneseného výkonu štátnej správy
- **Ochrana** – tieto opatrenia sa zameriavajú na zníženie pravdepodobnosti výskytu záplav a/alebo zmiernenie dopadu záplav na určitú lokalitu najmä prostredníctvom manažmentu územia v prípade výskytu povodne (to znamená riešenie priebehu a následkov povodne). Využíva sa pritom existujúca infraštruktúra protipovodňovej ochrany územia, ktorú spravuje Slovenský vodohospodársky podnik, š.p. prostredníctvom svojich odštepných závodov a závodov (správcov vodných tokov)
- **Pripravenosť** - informovanosť verejnosti o rizikách záplav a potrebných opatreniach v prípade ich výskytu
- **Záchranná reakcia** – koordinácia záchranných aktivít v povodí a sídlach v prípade záplav
- **Obnova a nadobudnuté skúsenosti** – cieľom tejto fázy je čím skôr sa vrátiť do normálnych podmienok a znížiť sociálne a ekonomické dopady na verejnosť postihnutú záplavami

Koncepcia vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2015 konštatuje, že celková potreba finančných prostriedkov na realizáciu programu protipovodňovej ochrany v SR do roku 2010 je 20,766 mld. Sk. **Tieto zdroje však nie sú zabezpečené ani garantované.** V koncepcii si protirečia niektoré navrhované investičné opatrenia. Na jednej strane sa v koncepcii deklaruje význam plošnej ochrany územia a potreba integrovaného manažmentu povodia na strane druhej sa v nej navrhujú investičné opatrenia, ktoré ako parciálne riešenia síce dočasne môžu riešiť lokálnu potrebu, ale zároveň zvyšujú výskyt povodní v povodí ako celku (viď úpravy tokov, obnova prečerpávacích staníc a pod.). Realizáciu týchto opatrení je potrebné prehodnotiť v kontexte celkových dopadov na zvýšenie resp. zníženie schopnosti povodia zadržiavať vodu. **Navrhnuté investičné opatrenia neriešia odstránenie príčin vzniku povodní.**

Niektorými príkladmi neudržateľnosti súčasnej politiky protipovodňovej ochrany na Slovensku sú:

- rozpočtové blokovanie miestnej územnej samosprávy z dôvodu veľmi oneskoreného preplácania nákladov za zabezpečovacie a záchranné práce pri povodniach
- smerovanie vedecko-technických projektov a výskumu v oblasti protipovodňovej prevencie do oblastí, ktoré len minimálne riešia aktuálne problémy miest a obcí
- zjavné rozpory medzi deklarovanými príčinami vzniku povodní, kompetenčnými možnosťami správcov povodí a nastavením investičných aktivít v koncepcii vodohospodárskej politiky v oblasti protipovodňovej ochrany
- chýbajúce kontrolné mechanizmy na dodržiavanie eko-systémových väzieb pri investičnej činnosti v oblasti ochrany pred povodňami

Súčasná vodohospodárska politika rieši ochranu územia pred povodňami izolovane od príčin vzniku povodní. Zameriava sa hlavne na riešenie a elimináciu následkov povodní. Vo veľkej miere tak konzumuje zdroje potrebné na odstránenie príčin vzniku povodní – realizáciu protipovodňovej prevencie,

ktorá by umožnila dlhodobé a uspokojivé riešenie. V rámci rezortu životného prostredia tiež nastáva konflikt záujmov ochrany a rozvoja, nakoľko nie je dostatočne oddelená agenda ochrany vody od záujmov s hospodárením s vodou, čo by mali v rámci ústredných orgánov štátnej správy zabezpečovať na sebe nezávislé útvary. Na úrovni verejnej správy tiež absentuje komplexnejší prístup k obnove povodia ako systému. Dá sa však predpokladať, že pripravované integrované plány manažmentu povodí sa začnú venovať aj tejto téme. Štátna správa očakáva aktívnejší prístup od územnej samosprávy pri realizácii opatrení protipovodňovej prevencie na území jednotlivých obcí. Obciam zase chýba jasne vymedzenie kompetencií v tejto oblasti, motivačné a systémové podporné nástroje, vrátane udržateľného modelu financovania týchto opatrení.

Najväčšia konferencia roka 2006 (na Slovensku) k danej problematike „Ochrana pred povodňami“, ktorá sa uskutočnila 4. až 7. decembra v Podbánskom (ktorej garantom boli MŽP SR a Slovenský vodohospodársky podnik š.p.) mala veľkú vypovedaciu hodnotu o vážnosti problematiky. Konferencia poukázala na niekoľko zjavných rozporov a súvislostí:

1. **Rozpor medzi znalosťami o príčinách vzniku povodní a reálnymi kompetenčnými možnosťami MŽP SR a SVP š.p.** Odstraňovanie príčin povodní má plošný a priestorový rozmer – nie bodový a líniový. Správy povodí sa z hľadiska svojich kompetencií a finančných možností obmedzujú len na riešenia následkov povodní prostredníctvom súboru líniových a bodových opatrení na vodných tokoch a v záplavových územiach. Na konferenciu neboli prizvaní zástupcovia MP SR. Nasledovný návrh zástupcu ZMOS, účastníka konferencie, na doplnenie záverov konferencie nebol programovým výborom konferencie akceptovaný:

„Podporovať prehlbovanie územnej spolupráce správcov povodí s vlastníkami a správcami pôdy na území katastrov jednotlivých obcí s cieľom postupného znižovania erózných procesov a zvyšovania vodozádržnej schopnosti čiastkových povodí. Na dosiahnutie tohto cieľa podporiť rozvoj medzirezortnej (MŽP SR, MP SR, MVRR SR a MF SR) a medzisektorovej spolupráce (najmä s územnou samosprávou). Uvedeným cieľom prispieť synergicky k znižovaniu povodňových rizík a ochrane územia pred povodňami.“

2. **Požadované prostriedky na protipovodňovú ochranu územia zo strany MŽP SR voči štátnemu rozpočtu nie sú nasmerované na odstraňovanie príčin povodní,** takže ani pri ich prípadnom vyčlenení sa nezabezpečí zlepšenie situácie z hľadiska výskytu a rozsahu povodní. Niektoré navrhované opatrenia naopak priamo podporujú prehlbovanie povodní.
3. **Medzi výskytom povodní a prebiehajúcimi klimatickými zmenami je priamy súvis.** Potvrdzujú to aj údaje klimatológov zo Slovenského hydrometeorologického ústavu. Svetová odborná verejnosť nepredstavila zatiaľ ucelený model toho čo je príčinou klimatických zmien, predstavujú sa len kusé informácie s možnými scenármi vývoja. Doterajšie globálne scenáre klimatických zmien neposkytujú riešenie na zvládnutie situácie na lokálnej úrovni. Realizáciou preventívnych protipovodňových opatrení však účinne prispejeme, konkrétnym územným príspevkom obnoveného územia, k zmierňovaniu zmien klímy a extrémnych prejavov počasia.

Reforma vodohospodárskej politiky na úseku odtokových pomerov z územia po roku 1989 ešte neprebehla. Aj toto je jeden z dôvodov súčasného stavu protipovodňovej prevencie a ochrany územia pred povodňami. Prijatím a realizáciou tejto stratégie sa môže naštartovať proces spomínanej reformy, ako aj prehodnotiť efektívnosť systému správy povodí a vodných tokov, vrátane návrhu optimalizácie.

1.4. Analýza možných riešení

Samospráva doteraz riešila väčšinou len následky povodní

Ukazuje sa, že bez vlastnej mobilizácie a presadenia nového prístupu k protipovodňovej prevencii sa nebudú dať očakávať zmeny, ktoré zmenia početnosť výskytu povodní a rozsah škôd, skôr naopak. Bez zmeny prístupu možno rátať so zvyšovaním početnosti a rozsahu povodní ako aj so zvyšovaním hospodárskych a spoločenských škôd. Kľúčovým východiskom predkladanej stratégie je odborne zvládnutie pomenovania príčin vzniku povodní a systémových opatrení. To umožní šetrenie verejnými prostriedkami a udržateľnosť opatrení vyplývajúcich z realizácie tejto stratégie. Možno povedať, že súčasné kompetencie miest a obcí (vrátane tých na úseku protipovodňovej ochrany územia) už dnes umožňujú mestám a obciam realizovať väčšinu potrebných opatrení na svojom území, po dohode s vlastníkmi pozemkov. To sa však doteraz nevyužívalo komplexne kvôli nejasnému definovaniu odborného výkladu príčin vzniku povodní a prebiehajúcich klimatických zmien, ale aj nedostatku podporných nástrojov pre mestá a obce v tejto oblasti.

Návrh nového prístupu

Nový prístup spočíva v obnove vodozádržnej schopnosti čiastkového povodia a znížení erózných procesov na území obce. Na tento účel navrhujeme, aby si obce pripravili „projekt na zvyšovanie vodozádržnej schopnosti a znižovania erózných procesov na katastrálnom území obce“ (ďalej len **projekt**), ktorý bude riešiť komplexne danú problematiku v každom sídle (intraviláne aj extraviláne). Realizácia týchto opatrení umožní zamedziť výskytu povodní vznikajúcich na území obce na minimum, rovnako aj zásadne znížiť erózne procesy v krajine. Doterajší spôsob hospodárenia s dažďovou a povrchovou vodou v krajine sa musí zmeniť (otočiť z hľadiska doterajšieho prístupu k vode) a rešpektovať nasledovnú postupnosť:

1. **zadržanie dažďovej a povrchovej vody v krajine in situ v najväčšom možnom rozsahu prostredníctvom:**
 - realizácie plošných protierózných opatrení a
 - realizácie systémových plošných opatrení na zvýšenie vodozádržnej schopnosti povodia,
2. **povrchovými vodnými tokmi odvádzať iba prebytky vody v území.**

V týchto dvoch po sebe nadväzujúcich logických krokoch spočíva podstata protipovodňovej prevencie a príspevok obnovenej časti povodia k eliminácii nepriaznivých klimatických zmien a ochladzovaniu územia. Týmto prístupom sa začne stabilizovať a zlepšovať vodná bilancia na území obce. Na organizačné a systémové zabezpečenie týchto opatrení v území bude potrebné vytvoriť lepší systém správy povodí na ktorom by sa vo väčšej miere podieľala územná samospráva. **Predkladaný návrh riešenia nie je v nijakom rozpore s potrebami hospodárskeho a sociálneho rozvoja územia.** Je systémovým opatrením, ktoré komplexne rieši problémy súvisiace s vodou v hospodárstve a vodnom cykle krajiny, ktorého význam bol doteraz prehliadaný a ktorý začal spôsobovať aj zmeny klímy na globálnej úrovni. Je to jediné reálne, finančne a časovo zvládnuteľné riešenie, ktoré spĺňa zároveň kritérium udržateľnosti a dlhodobého resp. trvalého riešenia problému. Prvé výsledky sa dostavia prakticky okamžite (od niekoľkých mesiacov do 2. až 3. rokov), ďalšie pozitívne výsledky sa dostavia každoročne a postupne so zavedením údržby a optimálneho systému prevádzky a monitoringu realizovaných opatrení v území.

Priklady a skúsenosti z praxe

Začiatok nového systémového prístupu k protipovodňovej prevencii možno badať u miest a obcí už od obnovenia samosprávy na Slovensku v roku 1990. Išlo však len o niekoľko lokálnych akcií nakoľko správa vodných tokov je doteraz v správe štátnych inštitúcií a na komplexnejšiu realizáciu opatrení protipovodňovej prevencie chýbali podporné nástroje, systém koordinácie ako i koncepcia. Rozhodujúcou bola aj reforma verejnej správy a proces decentralizácie kompetencií. Významnú úlohu v 90tých rokoch a na začiatku 21. storočia zohrávali aj rôzne špecializované domáce a zahraničné inštitúcie, ktoré sa

venujú komplexným otázkam súvisiacim s vodou a ochranou povodí. Znalosť problematiky a potreba riešenie protipovodňovej prevencie na území mesta Košice vyústila napríklad v roku 2004 do schválenia „Programu protipovodňovej prevencie v povodiach riek Hornádu, Bodrogu a Popradu“ ako východiska pre riešenie vodohospodárskych problémov v Košiciach a v roku 2005 do schválenia „Košického protokolu pre vodu v 21. storočí“ mestským zastupiteľstvom v Košiciach. Vo viacerých obciach sa už realizovali rôzne pilotné opatrenia protipovodňovej prevencie, z vlastnej iniciatívy obcí na obecnom majetku alebo na cudzích pozemkoch po dohode s vlastníkmi pôdy (napr. lesov alebo poľnohospodárskej pôdy). Celkový počet týchto realizácií je zatiaľ malý, nemôžeme preto zatiaľ hovoriť o ich plošnom nasadení. Množstvo príkladov z realizácie opatrení protipovodňovej prevencie sa dá nájsť aj v zahraničí. U nás doma, napríklad organizácia Ľudia a voda konzultovala problematiku protipovodňovej prevencie už s viac ako stovkou obcí na Slovensku, najmä v povodiach Hornej Torusy, Svinky, povodí Olšavy. Organizácia pristúpila tiež k unikátnemu projektu „Vodný les“, ktorý je zameraný na podporu urýchlenej obnovy zničeného ekosystému na pilotných mikropovodiach lesa na území mesta Vysoké Tatry, zatiaľ na výmere cca 65 ha.

2. Princípy udržateľnej ochrany katastrálnych území miest a obcí pred povodňami

2.1. Princípy

Úloha územnej samosprávy a spolupráca všetkých sociálno-ekonomickými partnerov v povodí pri zabezpečení prípravy a realizácie protipovodňovej prevencie je rozhodujúca. Realizáciou pomerne jednoduchých a investične nenáročných **technických a biotechnických opatrení** môžeme na území jednotlivých obcí a miest zlepšiť povrch povodia - revitalizovať schopnosť povodia zadržiavať vodu, tak ako to bolo kedysi, a to **bez obmedzenia rozvojových potrieb sídiel a hospodárskych činností v území**. Môžeme tak preklopiť resp. zvrátiť trend tvorby negatívnej vodnej bilancie územia na trend tvorby pozitívnej vodnej bilancie, tak aby sa v nej dosiahla po čase potrebná rovnováha. Pri tomto prístupe musíme dodržiavať nasledovné princípy:

- **princíp plošnej ochrany vody v povodí** – potrebné je podporovať opatrenia plošnej ochrany územia pred pôdnou, veternou eróziou a opatrenia na zvyšovanie vodozadržnej schopnosti povodia na katastrálnom území jednotlivých obcí a miest. Potrebné je pritom navrhovať také plošné technické a biotechnické opatrenia a hospodárske postupy, ktoré zlepšujú vodnú bilanciu územia a zamedzujú urýchlenému odtoku vody z územia.
- **princíp solidarity** - pri návrhu a realizácii opatrení, ktoré majú vplyv na odtokové pomery z územia je potrebné prihliadať na celé povodie. Opatrenia realizované na jednom území nemôžu zhoršovať situáciu nižšie alebo vyššie položeným oblastiam v povodí.
- **princíp partnerstva** – analýza situácie v oblasti odtokových pomerov z územia (obce, mesta, regiónu, povodia a pod) a dôležité rozhodnutia v oblasti návrhu opatrení na zvyšovanie vodozadržnej schopnosti povodia a znižovanie erózných procesov sa uskutočňujú po prerokovaní a vzájomnej dohode všetkých rozhodujúcich partnerov v povodí - správcov vodných tokov, poľnohospodárov, lesníkov, zástupcov obcí, miest, vlastníkov pôdy a expertov. Spoločne v partnerstve sa aj pripravujú a realizujú projekty protierózných opatrení a technických opatrení na zvyšovanie retenčnej schopnosti povodia na území obce.
- **princíp subsidiarity** – pri praktickej správe a ochrane vodných zdrojov územia a povodia by mala platiť zásada, že to čo môže byť lepšie a efektívnejšie zabezpečené nižším stupňom verejnej správy nech je zabezpečené týmto stupňom. Tento princíp poukazuje na potrebu efektívnej decentralizácie aktivít a kompetencií, ktoré môžu byť lepšie, rýchlejšie a lacnejšie zabezpečené miestnou prípadne regionálnou územnou samosprávou. Financie vynaložené územnou samosprávou sú pod väčšou kontrolou a efektívnejšie využívané.

- **princíp udržateľného riešenia** – uspokojivé a udržateľné výsledky sa v oblasti protipovodňovej prevencie a eliminácie klimatických zmien dostavia iba vtedy, ak sa bude riešiť odstránenie príčin týchto javov. Realizáciou opatrení, ktoré sú zamerané na odstránenie príčin vzniku povodní, klimatických zmien a vysušovania územia, môžeme zachovať rovnaké resp. vytvoriť lepšie životné podmienky a prostredie pre budúce generácie. Prírodný potenciál územia sa nebude znižovať, zachovajú sa ochranné funkcie vody v ekosystémoch a zlepšia sa autoregulačné funkcie povodia
- **princíp autoregulácie prírodných procesov** – efekt prvotnej a jednorazovej investície do obnovy poškodenej krajiny alebo časti povodia sa bude po realizácii opatrení sledujúcich zlepšovanie vodnej bilancie územia postupne každým rokom prejavovať komplexnejšími efektmi.

2.2. Výnimky z aplikácie princípov

Vzhľadom k tomu, že nemáme priamu možnosť ovplyvniť situáciu v oblasti protipovodňovej prevencie (plošné technické a biotechnické opatrenia v území) v štátoch z ktorých ku nám priamo priteká povrchová voda vodnými tokmi je potrebné ako dočasné resp. prechodné riešenie uplatniť tiež klasické technológie na protipovodňovú ochranu územia ako sú ochranné hrádze, poldre a pod. Pri projektovaní týchto opatrení je však potrebné rátať s tým, aby sa aj na týchto záplavových územiach, v období mimo veľkých povodní, zabezpečovala protierózna ochrana územia ako aj zabezpečovalo zvyšovanie vodozdržnej schopnosti týchto území. Dá sa predpokladať, že po realizácii plošných opatrení protipovodňovej prevencie v susediacich štátoch z ktorých ku nám prichádza voda vo vodných tokoch sa znížia aj extrémne prejavy povodňových vln, resp. sa zníži alebo zastaví dlhodobý rast hodnôt Q_{100} alebo Q_{1000} .

Súčasťou realizácie plošných technických a biotechnických opatrení v území sú aj suché poldre, ktoré prostredníctvom líniových a bodových stavieb v území regulujú rozliatie vody v presne vymedzenej časti územia. K realizácii suchých poldrov je vhodné pristúpiť, ako doplňujúcej vodnej stavbe, najmä pred väčšími aglomeráciami a sídlami alebo ich kombinovať s objektmi a líniovými stavbami, ktoré umožnia priame vypúšťanie vody (s možnosťou regulácie) pri vyšších stupňoch povodňovej aktivity do širšieho záplavového územia.

3. Stratégia riešenia – nástroje, opatrenia a podstata súvisiacej štrukturálnej reformy

Obce môžu realizáciou a zavedením plošných opatrení na svojom území výrazne prispieť k eliminácii rozsahu a početnosti povodní vznikajúcich na vlastnom území. Majú kompetencie na to, aby zohrali určujúcu rolu pri stanovovaní podmienok a spomaľovaní odtoku povrchových a podpovrchových vôd z ich katastrálneho územia.

Podstatou organizačno-technických a legislatívnych opatrení stratégie ZMOS v oblasti protipovodňovej prevencie a ochrane územia obcí a miest pred povodňami je **štrukturálna reforma** štátnej správy v oblasti vodného hospodárstva na úseku odtokových pomerov, zmena prístupu zo strany ústredných orgánov štátnej správy ako aj na strane územnej samosprávy a realizácia technických a biotechnických opatrení na území katastrov miest a obcí. Táto reforma, nakoľko spočíva v plošnej ochrane územia povodia a ochrane vodnej bilancie územia, svojím charakterom prirodzene zahŕňa aj opatrenia týkajúce sa sektoru lesníctva, poľnohospodárskeho sektoru, ale aj odvádzania odpadových a povrchových vôd v intravilánoch sídiel či ochrany prírody.

3.1. Podstata štrukturálnej reformy

Vodohospodárska politika (vodohospodárska služba v oblasti protipovodňovej ochrany územia a revitalizácie vodných tokov) v oblasti odtokových pomerov sa musí reformovať nasledovne:

- **zamerat' sa na plošnú ochranu územia** s cieľom zlepšovania vodnej bilancie územia (obnova malého vodného cyklu a zavodňovanie krajiny) prostredníctvom realizácie opatrení na zvyšovanie vodozádržnej schopnosti povodia a znižovanie erózných procesov v území
- zaviesť **posudzovanie investičnej činnosti v území z hľadiska dopadov na vodnú bilanciu** územia a sídiel
- **prehodnotiť efektívnosť systému správy vodných tokov** (najmä malých vodných tokov) so zachovaním štátnej správy povodí a koordinácie riešenia a zabezpečovania spoločných úloh vyplývajúcich z naplňania Rámcovej smernice Európskeho parlamentu a Rady o vode, pripravovanej Smernice Európskeho parlamentu a Rady o posudzovaní povodní a povodňovom manažmente a zabezpečovaní integrovaného manažmentu povodí
- **prehodnotiť doterajšie inžinierske a technické opatrenia ovplyvňujúce odtokové pomery v území**

Obce pre zníženie budúcich škôd a strát a pre zabezpečenie konkurencieschopnosti svojho územia preto musia aktívne vstúpiť do riešenia tejto problematiky. Samospráva potrebuje účinne, dlhodobo a efektívne chrániť svoje územie. Zo strany ZMOS sa môže mestám a obciam poskytnúť metodická a odborná pomoc, rovnako ako informačný systém a potrebná koordinácia. Úzka spolupráca so správcami vodných tokov a rezortmi MP SR a MŽP SR pri implementácii navrhovanej stratégie bude potrebná viac ako kedykoľvek predtým.

3.2. Nástroje

K štyrom hlavným navrhovaným nástrojom na realizáciu tejto stratégie v praxi patria:

1. **Projekt obce** ako nástroj prípravy a realizácie opatrení protipovodňovej prevencie na území obce.

Jedná sa o **projekt zvyšovania vodozádržnej schopnosti povodí a znižovania pôdnej erózie na území obce.**

Príprava projektu pozostáva z nasledujúcich krokov:

- analýza odtokových pomerov a vodnej bilancie územia obce - morfológia územia, pôdny fond, jeho bonita a využitie (zastavené plochy, poľnohospodárska pôda, súčasné a historické vodné útvary, ostatné plochy), analýza zastavanosti územia v záplavovom území,
- opis povodní, ku ktorým došlo v minulosti - analýza priebehu posledných a historických povodní
- analýza územia zo starších leteckých snímok a mapových podkladov (spred roku 1948) kvôli identifikácii poškodení územia (kultúrnej krajiny a historických štruktúr krajiny)
- analýza dopadov doterajších úprav vodných tokov, odvodňovacích sústav a iných opatrení ktoré ovplyvňujú odtokové pomery v území z hľadiska zvyšovania rizika výskytu povodní na území obce a v povodí ako celku
- analýza územno-plánovacej dokumentácie a programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce
- identifikácia najväčších lokálnych rizík pre vznik povodní
- analýza možnosti revitalizácie prepojení tzv. „odstrihutej“ riečnej siete a pôvodných prirodzených záplavových území ako napr. pôvodné meandre, mokrade, územia pri tokoch, ktoré sú vhodné na rozliatie vody pri väčších prietokoch – v spolupráci so správcom vodného toku
- syntéza analýz a návrh technických a biotechnických opatrení na zvýšenie vodozádržnej schopnosti povodia a protierózných opatrení – definovanie verejno-prospešných a združených stavieb a potrebných úprav pozemkov

- analýzy územia a návrh opatrení prebieha v partnerstve na území obce v spolupráci s vlastníkmi pôdy (opatrenia plošnej ochrany územia) a správcom povodia (revitalizácia vodných tokov a manažment vodných útvarov).
- zostaví sa návrh projektu. Návrh projektu sa prerokuje so samosprávou povodia
- samospráva povodia dá odporúčanie na schválenie projektu a následne prebehne proces schvaľovania projektu obce na území obce a príslušnými úradmi

Realizácia projektu:

- po zabezpečení finančných prostriedkov na realizáciu projektu sa môže pristúpiť k realizácii projektu – jednorázovo / v etapách - v zmysle schváleného projektu
- postupná obnova čiastkových povodií v katastroch obcí sa bude priestorovo koordinovať tak, aby pri realizácii opatrení bola zachovaná vzájomná logická následnosť realizovaných opatrení v jednotlivých obciach ležiacich v jednom povodí
- vzhľadom k inovatívnosti celej stratégie bude potrebné v rámci realizačnej fázy pristúpiť:
 - najprv k realizácii pilotných projektov komplexnej obnovy povodií na území niekoľkých obcí
 - následne a s odladením všetkých organizačno-technických a finančných mechanizmov k širokej plošnej aplikácii na úrovni územnej samosprávy

2. **Kompetenčné centrum ZMOS** na podporu prípravy a realizácie projektov protipovodňovej prevencie miestnej územnej samosprávy.

Kompetenčné centrum by malo vzniknúť združením prostriedkov a know-how viacerých subjektov. Kompetenčné centrum vytvorí potrebnú inštitucionálnu a odbornú kapacitu pre územnú samosprávu na prípravu a realizáciu projektov pre územie každej obce a mesta. Existencia kompetenčného centra umožní nezávislé pôsobenie a fungovanie od štátnej správy a bude tak na ňu vyvíjať pozitívny tlak na zmeny v prospech realizácie štrukturálnej reformy v oblasti vodného hospodárstva na úseku odtokových pomerov. Kompetenčné centrum bude zabezpečovať najmä:

- budovanie kapacity:
 - kancelária a pracoviská kompetenčného centra – administratívne zabezpečenie a koordinácia
 - metodické pracovisko kompetenčného centra, podpora výskumu a vývoja
 - pracovisko pre investičné a územné analýzy a podporu prípravy projektov obcí
- budovanie informačného systému a hodnotenie kvality:
 - monitorovací a informačný systém a dokumentačné centrum
 - hodnotenie opatrení na území miest a obcí
- budovanie koalície:
 - budovanie vzťahov s verejnosťou a médiami a výchovno-vzdelávacie aktivity
 - podpora budovania partnerstiev v povodí a podpora rozvoja samosprávy povodií

3. „**Samospráva povodií**“ ako forma spolupráce územnej samosprávy v hraniciach hydrologických povodií.

Nezávislé postavenie samosprávy od prístupu rezortov je v otázke protipovodňovej prevencie veľmi dôležité. Samospráva povodií by mala zabezpečovať:

- dohľad nad dodržiavaním princípov udržateľnej ochrany katastrálnych území miest a obcí pred povodňami počas prípravy a realizácie projektov jednotlivých obcí
- nezávislý dohľad nad prípravou a uplatňovaním integrovaných plánov manažmentu povodií
- podporu rozvoja partnerstiev v mikropovodiach a vzdelávania o manažmente vodných zdrojov
- nezávislý dohľad nad zabezpečovaním správy a údržby vodných tokov

4. **Formulácia paradigmy.** Paradigma pre účely tejto stratégie je odborný text, ktorý popisuje mechanizmus vzniku povodní, ich extremalizácie a zároveň potrebu zmeny prístupu k ochrane dažďových a povrchových vôd v povodí, ktorá bude viesť k eliminácii povodní a súvisiacich škôd.

3.3. Opatrenia

Opatrenia legislatívneho charakteru:

- prijať právnu normu, ktorá zadefinuje ochranu dažďovej vody a vodnej bilancie územia – na miestnej, regionálnej a národnej úrovni. Pri povoľovaní stavieb požadovať od stavebníkov, aby zdržiavali dažďovú vodu na území svojho pozemku alebo zabezpečili jej adekvátne zdržiavanie v svojom okolí, po dohode s vlastníkmi okolitých pozemkov a obecným úradom
- potreba doplniť environmentálne ciele vodného zákona o presnejšie formulácie vo vzťahu k protipovodňovej prevencii, sledovaniu a ochrane vodnej bilancie v území
- novela zákona o ochrane pred povodňami resp. jej vykonávacích predpisov, ktorá by zjednodušila spôsob a urýchlila proces zasielania a preplácania faktúr dodávateľských firiem za zabezpečovacie a záchranné práce vykonané v súvislosti s opatreniami na ochranu pred povodňami
- koordinovať prípravu a realizáciu opatrení na zvýšenie vodozadržnej schopnosti povodia a znižovanie pôdnej erózie na katastrálnom území obcí prostredníctvom projektov obcí; zabezpečiť ich schválenie a záväznosť (napr. prostredníctvom VZN) na území obce a priemet do ÚPD a PHSR obce
- legislatívne vytvoriť predpoklady pre efektívnejšiu správu vodných tokov (najmä malých vodných tokov)

Opatrenia technického charakteru:

- potreba zostaviť projekty zvyšovania vodozadržnej schopnosti povodí a znižovania pôdnej erózie pre územie každej obce
- Medzi základné technické, biotechnické a hospodárske preventívne opatrenia patria nasledovné:
 - **technické:** vsakovacie pásy po vrstevniciach (pozdĺžne plytké rigoly), budovanie depresii a vsakovacích jám na zadržiavanie a vsakovanie dažďovej vody v intravilánoch miest a obcí, vodoholdingy, drobné prehrádzky resp. stupne na vodných tokoch, bystrinách, v roklinách, či stržiacich, výstavba a údržba suchých nádrží - poldrov, objekty na líniových ochranných hrádzach na vypúšťanie vôd do záplavového územia, budovanie malých prietochných vodných nádrží a rybníkov a pod.
 - **biotechnické:** vytváranie prirodzených prekážok povrchového odtoku – medze, trávnaté pásy, pásy stromov a krok, pôdne stupne, mokrade, optimálne zloženie a kvalita lesov, zatravnovanie a zalesňovanie nevyužívaných plôch, zachovanie a využívanie meandrov vodných tokov a slepých ramien, budovanie vetrolamov, využitie svahových depresii ako vsakovacích a zádržných plôch a pod.
 - **hospodárske opatrenia:** aplikácia vhodných postupov obrábania pôdy (napr. orba po vrstevnici); využitie nížin na rozvoj rybníkárstva, vytváranie malých prietochných a vodných nádrží na zachytávanie stekajúcich dažďových vôd zo spevnených plôch ako zásobníkov požiarnej vody, vodných plôch určených na rekreáciu alebo výpar, zabezpečenie dopĺňania odobratej vody z územia späť do územia odberu, obmedzovanie spevňovania plôch v zastavanom území, budovanie ochranných hrádzi čo najďalej od osi vodného toku a pod.
 - predpokladom funkčnosti a účinnosti týchto opatrení, zariadení a stavieb je ich riadna údržba a správne uplatnenie v praxi a miestnych podmienkach. Tieto opatrenia a zariadenia spolu s využitím existujúcich protipovodňových stavieb a iných stavieb, ktoré ovplyvňujú odtokové pomery v území (zväčša v správe správcov vodných tokov) a ktorých účinnosť a potrebnosť je potrebné v zmysle tejto stratégie prehodnotiť, umožnia účinnejšiu ochranu územia pred povodňami, elimináciu ich výskytu a rozsahu ich dopadov

Opatrenia organizačného charakteru:

- v súvislosti s prípravou a uplatňovaním integrovaných plánov manažmentu povodí prijať vhodný model vzájomnej spolupráce a koordinácie medzi štátnou správou, územnou samosprávou, sociálnymi a hospodárskymi partnermi v území
- zabezpečiť podporné informačné a vzdelávacie aktivity pre samosprávu, verejnosť a dotknutých partnerov. Vytvoriť informačné materiály pre mestá, obce, firmy a obyvateľov k protipovodňovej prevencii a ochrane pred povodňami
- navrhnuť vhodný organizačný model samosprávy povodí
- v súvislosti s prípravou kompetenčného centra bude potrebné postupovať nasledovne:
 - vyhotoviť štúdiu uskutočniteľnosti vytvorenia kompetenčného centra
 - vyhotoviť realizačný projekt vytvorenia kompetenčného centra
 - založiť a uviesť do činnosti kompetenčné centrum
- formulácia a zverejnenie paradigmy o zmene prístupu k ochrane vody v povodí a vodnom cykle
- presadiť zaradenie nového prístupu k vode v dlhodobej stratégii rozvoja Slovenska, ktorú z podnetu predsedu vlády SR spracúva SAV s výhľadom na 20 až 30 rokov, ako aj začlenenie do iných strategických rozvojových dokumentov SR
- pripraviť materiál na rokovanie vlády k aktualizácii oficiálnej vodohospodárskej politiky na úseku odtokových pomerov a o systéme protipovodňovej prevencie územnej samosprávy
- zapojiť sa aktívne do aktualizácie Programu protipovodňovej ochrany SR a prípravy integrovaných plánov manažmentu povodí
- vytvoriť metodiky pre samosprávy povodí a rozvoj partnerstiev na prípravu projektov obcí na obnovu vodozádržnej schopnosti a znižovanie erózných procesov na území katastrov obcí

Opatrenia finančného charakteru:

- potrebné je podrobiť revízii a prehodnotiť návrh investičných opatrení Konceptie vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2015 v oblasti ochrany pred povodňami
- zlepšiť podmienky poskytovania dotácií z Envirofondu a štrukturálnych fondov EÚ pre projekty obcí
- na základe návrhu tejto stratégie je potrebné pristúpiť k vytvoreniu transparentných finančných a nefinančných podporných a motivačných nástrojov na realizáciu stratégie
- navrhnuté opatrenia (úlohy a kompetencie) nemôžu zaťažiť obce nad únosnú mieru a zvýšené nároky na financovanie musia byť zohľadnené v systéme finančného zabezpečenia protipovodňovej ochrany územia najmä z centrálnej úrovne verejnej správy

3.4. Náklady realizácie stratégie a ich financovanie

Náklady súvisiace s realizáciou stratégie sa členia na:

- náklady na prípravu projektov obcí
- náklady realizácie opatrení na území obce (preinvestované naraz alebo postupne v niekoľkých fázach) v zmysle odsúhlasených projektov
- údržba realizovaných opatrení v území na strane vlastníka pôdy s koordináciou na úrovni územnej samosprávy (bude potrebný minimálne obecný dozorca povodia alebo pochôdzkar)
- náklady na prípravu, zriadenie a prevádzkovanie kompetenčného centra
- náklady na financovanie samosprávy povodí
- náklady na prípravu a prezentáciu paradigmy

Pri finančnom zabezpečení prípravy a realizácie opatrení na území jednotlivých obcí sa možno opierať o :

- štrukturálne fondy, ktoré budú k dispozícii v rámci operačných programov v programovacom období 2007-2013 ako aj fondov podporujúcich Európsku poľnohospodársku politiku a Európsku

teritoriálnu spoluprácu v tomto období, podporu z technickej asistencie niektorých operačných programov

- osobitné možnosti podpory pilotných projektov obcí
- možnosti vytvorenia uceleného systému finančnej podpory na implementáciu tejto stratégie z fondov podporujúcich spoločnú európsku poľnohospodársku politiku
- finančné prostriedky, ktoré poskytuje Envirofond
- finančné prostriedky, ktoré poskytujú prostredníctvom výnosov jednotlivé rozpočtové kapitoly – najmä: MŽP SR, MP SR, MVRR SR a MF SR
- finančné prostriedky získané z projektov finančných mechanizmov EHP, Nórskeho kráľovstva a Švajčiarskej federácie
- finančné prostriedky získané združovaním finančných prostriedkov a prostredníctvom spolupráce verejného a súkromného sektoru (PPP)
- mimorozpočtové zdroje štátu, v prípade vytvorenia takýchto zdrojov a prijatia príslušného rozhodnutia na úrovni vlády SR
- iné doplnkové zdroje (napr. bankové pôžičky, participácia poisťovní) a samozrejme vlastné zdroje obcí

3.5. Personálne zabezpečenie úloh

Personálne zabezpečenie úloh vyplývajúcich z tejto stratégie na strane Kancelárie ZMOS a súvisiacej inštitucionálnej podpory (kompetenčné centrum) je možné vyriešiť z projektových zdrojov a združovania viacerých vyššie uvedených finančných prostriedkov. Na strane obcí je potrebné stanoviť koordinátorov pre prípravu a realizáciu projektov. Po realizácii navrhnutých opatrení, ktoré vyplývajú z projektu pre územie obce, alebo ich častí, je potrebné zo strany obce zabezpečiť obecného dozorcú povodia a pochôdzkara (obaja musia byť vyškolení) pre údržbu a ochranu opatrení protipovodňovej prevencie na území obce.

3.6. Prínos z realizácie preventívnych protipovodňových opatrení

Realizácia opatrení protipovodňovej prevencie má zásadný hospodársky a spoločenský prínos v niekoľkých oblastiach naraz. Ich uplatnením v území sa vytvára synergický efekt pre množstvo subsystémov – spoločenských a hospodárskych oblastí:

- pre vodárenské spoločnosti, farmárov a domácnosti so studňami - zlepšovanie zásob podzemnej vody,
- pre prírodu a les - zvýšenie biodiverzity a ekologickej stability územia, obnova biokoridorov a historických krajinných štruktúr územia
- zlepšenie mikroklimatických podmienok územia – príspevok k eliminácii globálneho otepľovania
- pre cestovný ruch – zatriktívnenie krajiny a zlepšenie prostredia pre rekreáciu
- pre farmárov – zníženie erózných procesov, zvýšenie hektárových výnosov, zníženie potenciálnych strát, zníženie nepriaznivých extrémnych vplyvov počasia a zlepšenie vlhkostných pomerov pôdy
- v centrách sídiel a na zastavaných plochách – príspevok k znižovaniu teploty zastavaných plôch a území, príspevok k znižovaniu prašnosti urbanizovaného prostredia
- pre vodné stavby – zníženie náporu extrémnych prejavov počasia a zníženie rizík ich poškodenia, ich riadené zapojenie do systému preventívnych protipovodňových opatrení v území
- pre vodohospodársku komunitu a inštitúcie – využitie inžiniersko-technického zázemia, výskumno-vývojových a administratívnych kapacít
- pre územia s vysokou nezamestnanosťou – vytvorenie nových pracovných miest počas realizácie a údržby technických a biotechnických protipovodňových opatrení
- dostatok vodných zdrojov v území má priamy prínos aj pre zdravie a potravinovú bezpečnosť

4. Úloha ZMOS v systéme protipovodňovej prevencie územnej samosprávy

4.1. Úloha ZMOS

- definovať účinnú a udržateľnú stratégiu pre oblasť protipovodňovej prevencie a ochrany územia miest a obcí pred povodňami
- presadiť legislatívne zmeny, ktoré súvisia s realizáciou stratégie
- byť garantom dodržiavania princípov udržateľnej ochrany katastrálnych území miest a obcí pred povodňami
- iniciovať vytvorenie inštitucionálnej podpory (kompetenčného centra) pre mestá a obce na prípravu súvisiacich projektov a realizáciu navrhnutých opatrení v území

4.2. Úloha orgánov ZMOS

- presadzovať štrukturálne reformy a navrhnuté opatrenia obsiahnuté v tejto stratégii
- poskytnúť súčinnosť Kancelárii ZMOS pri príprave akčného plánu realizácie stratégie a vytváraní funkčného informačného a monitorovacieho systému a inštitucionálnej podpory pre realizáciu stratégie

4.3. Úloha Kancelárie ZMOS

- **vytvorenie informačného a monitorovacieho systému** pre protipovodňovú prevenciu (s využitím XML formulárov, tvorbou databázy, GIS prostredia a portálu ZMOS). Ráta sa s využitím existujúcich IS dostupných pre samosprávu, ktoré by sa len rozšírili o nové moduly
- spolupodieľať sa na vytvorení a chode **kompetenčného centra** ako podporeného centra pre mestá a obce pre prípravu projektov a realizáciu opatrení na území jednotlivých miest a obcí
- formulovať a po dohode orgánov ZMOS presadzovať **legislatívne zmeny** vyplývajúce z tejto stratégie
- presadzovať vytvorenie dlhodobu udržateľného **modelu financovania** realizácie opatrení protipovodňovej prevencie a ochrany území obcí a miest pred povodňami ako aj bezkolízneho financovania zabezpečovacích a záchranných prác zo strany štátu

Na úrovni ZMOS sa od posledného Snemu dosiahlo v oblasti protipovodňovej prevencie nasledovné:

- bol prijatý odborný pracovník pre túto oblasť (časť úväzku)
- pripravil sa a publikoval východiskový text k tejto problematike v publikácii „Dobrý deň, samospráva! 2006 – 2010“
- zrealizovali sme východiskovú analýzu stavu problematiky a možných riešení vrátane ekonomických prepočtov
- zabezpečili sme našu účasť na hlavnej konferencii roka k danej téme „Ochrana pred povodňami“ – v Podbánskom vo Vysokých Tatrách v decembri 2006 s publikovaním oficiálneho príspevku v zborníku a poskytnutím prezentácie počas konferencie
- východiská navrhovanej stratégie boli konzultované s viacerými expertnými inštitúciami a zástupcami verejnej správy vrátane starostov a primátorov, ktorí majú skúsenosti s výskytom povodní na území sídiel, ktoré zastupujú
- pripravili sme formulár vo formáte XML pre vyhotovenie monitorovacej správy o prevencii pred povodňami na území obce. Pripravujeme preskúmanie informačného systému EPOD na možné využitie ako IS pre priestorovú koordináciu opatrení protipovodňovej prevencie v území

Tieto úlohy sú príliš náročné na to, aby ich bolo možné riešiť bez vytvorenia adekvátnych organizačných a ekonomických opatrení. V prípade odsúhlasenia predstáv uvedených v tejto stratégii na XVII. sneme ZMOS sa ostatné kroky môžu po prijatí akčného plánu realizácie stratégie a príslušných realizačných projektov v Rade ZMOS realizovať v podmienkach Kancelárie ZMOS.

Záver

Obce a mestá by mali kvôli ochrane svojho majetku, majetku a životov občanov a firiem ako aj zabezpečeniu konkurencieschopnosti svojich sídiel aktívne vstúpiť do realizácie opatrení protipovodňovej prevencie na svojom území. Podstata predkladanej stratégie spočíva v realizácii štrukturálnej reformy politiky vodného hospodárstva na úseku odtokových pomerov v území. Týmto prístupom je možné efektívne a účinne využiť pomernú časť plánovaných zdrojov na protipovodňovú ochranu Slovenska. Tieto zdroje z hľadiska nejasnej politiky a nejasnej účinnosti nateraz navrhovaných opatrení (v Konceptii vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2015) zatiaľ vyčlenené zo štátneho rozpočtu neboli.

Obce a mestá môžu povodne výraznejšie eliminovať, ak zrealizujú na svojom území plošné technické a biotechnické opatrenia na zvýšenie vodozdržnej schopnosti územia a zníženie pôdnej erózie. Výrazne sa tým môžu zredukovať hospodárske škody, ktoré spôsobujú povodne na verejnom a súkromnom majetku. Toto platí hlavne pre územia povodí, ktoré začínajú na našom území. V prípade vodných tokov, ktoré k nám prichádzajú z územia iných štátov je potrebné uplatniť ako dočasné riešenie aj klasické technické opatrenia na zvládnutie jednotlivých stupňov povodňovej aktivity a priebehu povodňovej vlny v území. V prípade, že sa na území týchto susediacich štátov pristúpi k plošnej ochrane územia prostredníctvom opatrení protipovodňovej prevencie, nebude potrebné ďalej zvyšovať kapacity týchto klasických ochranných líniových a bodových stavieb ako aj kapacity príslušných korýt tokov, nakoľko tie existujúce budú už dlhodobo postačovať.

Prínos z realizácie protipovodňových preventívnych opatrení na území obcí je najmä v:

- eliminácii extrémnych prietokov, rozsahu a početnosti povodní, ktoré môžu vzniknúť z plôch na území vlastnej obce a eliminácii pôdnej erózie (ochrana pôdneho fondu)
- zlepšení zásob podzemnej a povrchovej vody na území obce vrátane zlepšenia jej kvality
- zlepšení mikroklimatických podmienok a odolnosti územia pred extrémnymi prejavmi počasia
- zvýšení konkurencieschopnosti územia elimináciou potenciálnych rizík, strát a hrozieb

Ochrana územia pred povodňami, ako to vyplýva z predkladaného návrhu stratégie, vyžaduje **holistický prístup**, širšie znalosti a poznanie územia. Nakoľko je to problematika založená na poznatkoch, je táto agenda integrálnou súčasťou budovania **znalostnej spoločnosti**. Naša ekonomika sa môže realizáciou tejto stratégie stať konkurencieschopnejšou a byť lepšie pripravená na globálne výzvy ako i hrozby. Ochrana vody a riešenie problémov súvisiacich s vodou dnes už nie je len vecou politiky vodného hospodárstva. Je to záležitosť spoločenská, kultúrna a existenčná, preto sa týka prierezovo väčšiny rezortov, všetkých spoločenských sektorov, subjektov a jednotlivcov na našom území.

Predkladaný návrh stratégie rešpektuje odporúčania:

- vlády Slovenskej republiky na ochranu pred povodňami v rámci „Programu ochrany pred povodňami v SR do roku 2010,
- Rámcovej smernice EP o Rady vode z roku 2000 a návrhu Smernice EP a Rady o posudzovaní povodní a povodňovom manažmente (pripravovaná na schválenie v roku 2007),
- Dohovoru o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní Dunaja (tzv. Dunajský dohovor z roku 1994) a Karpatskej konvencie
- je v plnom súlade s uzneseniami XVI. Snemu ZMOS a komôr obcí ZMOS a SMO ČR (2006)

Schéma procesov v súvislosti s prípravou implementácie Stratégie ZMOS v oblasti protipovodňovej prevencie

